ଏକକ ୬: ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ

ସଂରଚନା

୬.୦ ଉପକ୍ରମ

୬.୧ ଶିକ୍ଷଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମୂହ

୬.୨ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ

୬.୩ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶରେ ସର୍ବଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

୬.୪ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଏକ ବୃତ୍ତି

୬.୫ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା

୬.୬ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ

୬.୭ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ

୬.୮ ସାରାଂଶ

୬.୯ ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ଉତ୍ତର

୬.୧୦ ଅତିରିକ୍ତ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ପୁସ୍ତକ ସୂଚୀ

୬.୧୧ ପାଠାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୬.୦ ଉପକ୍ରମ

ତୁମ ପୂର୍ବ ଏକକରେ ତୁମେ ଐତିହାସିକ ଆଇନ ମୁକ୍ତ ଓ ଅବାଧ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଶିଶୁ ଅଧିକାର, ୨୦୦୯ ବିଷୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଛ । ଏକ ଶିଶୁର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ ଶିକ୍ଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଟେ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିଶୁଙ୍କ ବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅଥବା ସହପାଠ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ସେହି ସ୍ଥାନ ଅଟେ ଯେଉଁଠାରେ ଯୋଜନା ବା ଅଣଯୋଜନା ସମେତ ସମସ୍ତ ଅଭିଜ୍ଞତା ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇଥାଏ ।

ଭାରତରେ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ବର୍ଗୀକରଣ କରାଯାଇ ପାରେ-

-ଶିକ୍ଷାର ସ୍ତର ଅନୁସାରେ- ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଏବଂ ମାଧ୍ୟମିକ

-ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଣ ଅନୁସାରେ-ଘରୋଇ, ସରକାରୀ ଅନୁଦାନପ୍ରାପ୍ତ, ସରକାରୀ ।

-ଶିକ୍ଷାଦାନର ମାଧ୍ୟମ ଅନୁସାରେ-ଇଂରାଜୀ ମାଧ୍ୟମ କିମ୍ବା ମାତୃଭାଷା ଆଧାରିତ ।

ବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ସତ୍ତ୍ୱେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଏକ ଦଳ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଶିକ୍ଷାର ବୃହତ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ଏକାଠି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ରହିଥାଏ । ଏହା ଶିକ୍ଷାର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର କମିଟି ଓ ଆୟୋଗଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୁହାଯାଇଛି ଏବଂ ଆଉଥରେ ଦୋହରାଯାଇଛି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ, ଜ୍ଞାନ, ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏବଂ ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମେତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସମ୍ପର୍କିତ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ଚାହିଦାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଥାଏ । ସମାଜରେ ଘଟୁଥିବା ବଡ଼ଧରଣର ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଟିପ୍ପଣୀ

ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହେବାକୁ ତୁମକୁ ଅଭିପ୍ରେରିତ କରାଯାଉଛି । ଯେହେତୁ ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭୂମିକା ତୁଲାଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ଶିକ୍ଷାଦାନ ବୃତ୍ତିରେ ଯୋଗଦେଲେ ଏହା ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ ତୁମେ ବୁଝିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୬.୧ ଶିକ୍ଷଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମୂହ

ଏହି ଏକକ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ପରେ ତୁମେ ସକ୍ଷମ ହେବ-

-ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରେ

-ଏକ ବୃତ୍ତି ଭାବରେ ଶିକ୍ଷାଦାନର ବିଶେଷତ୍ୱ ଆଲୋଚନା କରିବାରେ

-ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରେ

-ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶ ପାଇଁ ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାରେ ।

-ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସହଜୀବୀ ସମ୍ପର୍କକୁ ଉଦାହରଣ ଜରିଆରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାରେ ।

୬.୨ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ

ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପିଲାମାନେ

ଉତ୍ସ: http://t1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQ2G_9Oy6X7-zwiOUXyV FEOWDicsAlNcLQs

CTkUJMBghocMzyal 2wcqA8yl

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ-୧

ତୁମ ପିତା କିମ୍ବା ମାତା ତୁମକୁ ସେମାନଙ୍କ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଷୟରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି କି ? ଯଦି ହଁ, ତାହାକୁ ତୁମ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଭିଜ୍ଞତା ସହ ତୁଳନା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ଯଦି ନା, ଖୋଜିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର ଏବଂ ତତ୍ପରେ ତୁଳନା କର । ତୁମେ ଶିକ୍ଷାଦାନ-ଶିକ୍ଷଣ କୌଶଳ, ଭିତ୍ତିଭୂମି କିମ୍ବା ସାମଗ୍ରିକ ପରିବେଶ ସମ୍ପର୍କିତ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ପାଇଲ କି ?

ପୂର୍ବ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷକ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଏବଂ ସର୍ବାଧିକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ଥିବା ତୁମେ ଶୁଣିଥିବ । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଭୟ କରାଯାଉଥିଲା ଏବଂ ପିଲାମାନେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାକୁ ସାହସ କରୁନଥିଲେ । ବୁଝିବା ଅପେକ୍ଷା ମନେ ରଖିବାକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିଲା । ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଶିକ୍ଷକ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଥିଲା । ତୁମ ସମୟ ଅଧିକ କିଛି ଗାଣତନ୍ତ୍ରିକ ହେବା ସହିତ କମ୍ ଶିକ୍ଷକ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଥିଲା । ତୁମକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାକୁ ଏବଂ ସହ-ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜନାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଅନୁମତି ଥିଲା ।

୬.୨.୧ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ତୁମେ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି ((NPE) ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିଥିବ; ଯାହାକୁ UEE ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ଆମ ଦେଶ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଉଦ୍ୟମ ୧୯୮୦ ଓ ୧୯୯୦ ଦଶକରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯଥା- କଳାପଟା ଅଭିଯାନ (ଅପରେସନ୍ ବ୍ଲାକ୍‌ବୋର୍ଡ଼

ବା OBB), ଶିକ୍ଷାକର୍ମୀ ପ୍ରକଳ୍ପ(SKP), ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକଳ୍ପ (APPEP), ବିହାର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକଳ୍ପ (BEP), ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକଳ୍ପ (UPBEP),ମହିଳା ସାମୁଖ୍ୟ (MS), ଲୋକ ଜୁମ୍ବିସ୍ ପ୍ରକଳ୍ପ (LJP) । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଅଧୀନରେ ଦେଶର ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଶିଶୁ କୈନ୍ଦ୍ରିକ କରିବା ଏବଂ ଏହାକୁ ଅନ୍ତର୍ନିବେଶୀ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ୧୯୯୦ ଦଶକରେ ୧୨ଟି ରାଜ୍ୟର ୭୨ଟି ଜିଲାରେ ଜିଲା ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ(DPEP) ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ସାର୍ବଜନୀନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦେଶର ଏକ ଅଗ୍ରଣୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭାବରେ ୨୦୦୨ରେ ସର୍ବ ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ (SSA) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାର ସାମଗ୍ରିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାର୍ବଜନୀନ ପ୍ରବେଶ ଓ ଧାରଣ, ଶିକ୍ଷାରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଶୂନ୍ୟତାର ହ୍ରାସ କରି ଏବଂ ପିଲାଙ୍କ ଶିକ୍ଷଣ ସ୍ତର ବୃଦ୍ଧିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥାଏ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ଉଭୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ SSA ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଦାନ କରେ । ତୁମେ ସେହି ଐତିହାସିକ ଘଟଣାକୁ ମନେ ରଖିଛକି ଯାହା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାରେ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଛି;ଯାହା ପୂର୍ବରୁ କେବେ ହୋଇନଥିଲା ? ହଁ, ତୁମେ ଠିକ୍ ଅନୁମାନ କରିଛ । ପିଲାମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତ ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାର ଅଧିନିୟମ ୨୦୦୯; ଯାହା ବିଷୟରେ ତୁମେ ପୂର୍ବ ଏକକରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଛ ।

ଏହିସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସ୍ତରରେ ୫ରୁ ୧୪ ବର୍ଷ ବୟସର ପିଲାଙ୍କ ପଞ୍ଜିକରଣ ହାର ୮୨%କୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଛି; ମାତ୍ର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଜନକ କଥା ହେଲା ଶିଶୁ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ଶିକ୍ଷା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୫୦% ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଧାରୁ ପାଠ ଛାଡୁଛନ୍ତି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକ ଚାପ ଓ ବୋଝ ହୋଇଥିବା ସ୍ୱୀକାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସଂରଚନା ଓ ପରିବେଶଗତ ଯେମିତି କି ପିଲାମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୁଳନତା ଯୋଗୁ ଏହା ଘଟୁଛି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷଣକୁ ଆନନ୍ଦଦାୟକ କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ କାଙ୍କ୍ଷନିକଭାବେ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକମାନେ କୁଶଳୀ ନୁହନ୍ତି । ଆଖପାଖରେ SSA ଅଧୀନରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବ୍ୟାପକ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଗୁଣବତ୍ତା ମାନଦଣ୍ଡ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅଧିକ କିଛି ଆଶା କରାଯାଉଛି । ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରାକ୍ସ୍ନାତକ ଘରୋଇ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ କିପରି ଛତୁଫୁଟିବା ସଦୃଶ ଖୋଲିଛି ତୁମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛ କି ? ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ନାମରେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୁଡ଼ିକ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଲୋଭିତ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆକର୍ଷଣୀୟ ପ୍ୟାକେଜ୍‌ରେ ନିମ୍ନମାନର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଉଲ୍ଲଘଂନ କରୁଛନ୍ତି ।

ତୁମେ ତୁମ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ଆହ୍ୱାନ ଅନୁଭବ କରିଛ କି ? ତୁମେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ସେହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ଦୟାପୂର୍ବକ ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

୬.୨.୨ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ସମୂହ

ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାର ସାର୍ବଜନୀକରଣ ଜଣେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷକ ପାଇଁ ନିରନ୍ତର ଆହ୍ୱାନ ହୋଇଚାଲିଛି । ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଜିକରଣ ଏବଂ ଅବଧାରଣ ସମସ୍ୟା ଏବେବି ହାସଲ କରାଯାଇ ପାରିନାହିଁ । ଏହା ସହିତ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସ୍ତରରେ ଗୁଣବତ୍ତା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହେବା ମଧ୍ୟ ଜରୁରୀ । ଶିକ୍ଷାଦାନ ଦକ୍ଷତା ବ୍ୟତୀତ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀ ସହ ଉତ୍ତମ ପାରସ୍ପରିକ କ୍ରିୟା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଓ ସମ୍ପର୍କ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ; ଯାହା ଫଳରେ ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳର ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ନିୟମିତ ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପଠାଯାଇ ପାରିବେ । ଏକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ମୋଟାମୋଟି ପରିଚାଳନା ଭାର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱଭାବେ SSA ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ RTE ଆଇନ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଆସିଛି । ସେମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ପୂରା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଶେଷ କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଆକଳନ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଥର ପରୀକ୍ଷା ନକରି ନିରନ୍ତର ଓ ବ୍ୟାପକ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା କମିଟିର ଅଂଶଭାବେ ସେମାନେ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ସହ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ସେମାନେ ପିତାମାତାଙ୍କ ବୈଠକ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ପିଲାଙ୍କ ଅଗ୍ରଗତି ବିଷୟରେ ଅବଗତ କରାଇବେ ଏବଂ ପିଲାଙ୍କ ବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାମିଲ କରାଇବେ । ତେଣୁ, ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା ପୂର୍ବ ସମୟ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ । ଏହି ଆଇନ ଶିଶୁର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ ବିଶେଷକରି ପିଲାର ଦକ୍ଷତା ଓ ବିଜ୍ଞତା ଚିହ୍ନଟ ଏବଂ ପରିପୋଷଣ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଜ୍ଞାନ ଅନୁସନ୍ଧାନକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖି ଶିଶୁ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ହେବା ଉଚିତ । ଠାକୁରଙ୍କ ଭାଷାରେ, " ଯେଉଁଠାରେ ମନ

ଟିପ୍ପଣୀ

ନିର୍ଭୟ ” ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧ୍ରୁବ ସତ୍ୟ ଅଟେ । ପିଲାଙ୍କୁ ଭୟ, ଆଘାତ, ଚିନ୍ତାମୁକ୍ତ କରିବା ଏବଂ ମୁକ୍ତଭାବେ ମତାମତ ପୋଷଣ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ଆବଶ୍ୟକ । ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାର ମାଧ୍ୟମ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଶିଶୁର ମାତୃ ଭାଷାରେ ହେବା ଉଚିତ ।

ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଏକମତ ହେବ ଯେ ଏହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସବୁ ସ୍ତର ଉଭୟ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଏବଂ ସେବାରତ ସମୟରେ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଶେଷଭାବେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାର (NCF) ୨୦୦୫ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣର ରଚନାତ୍ମକ/ସୃଜନାତ୍ମକ ପନ୍ଥା ବିଷୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଛି । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଜଣେ ପିଲାର ଶିକ୍ଷଣରେ ଏପରି ଜଣେ ସହାୟକ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ପିଲା ଜ୍ଞାନ ଓ ଏହାର ଅର୍ଥ ସୃଜନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିବ । ଶିକ୍ଷକ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଜ୍ଞାନର ଜଣେ ସହ-ସୃଜନକାରୀ (ସହ-ରଚୟିତା) ହୋଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଜ୍ଞାନ ଓ ବୃତ୍ତିଗତ ଚିନ୍ତନର ସହାୟକ ଓ ସୃଜନକାରୀ ହେବା ଉଚିତ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପରିବାର, ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବେଶରୁ ଲାଭ କରିଥିବା ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି ସେମାନେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଓ ଦକ୍ଷ ହେବା ଏବଂ ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର, ଶିକ୍ଷଣ ଓ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏହିପ୍ରକାର ଭୂମିକା ଚାହେଁ ଯେ ଗୋଟିଏ ପଟେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ, ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏବଂ ଶୈକ୍ଷିକ ପୁସ୍ତକକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟପଟେ ଗୋଷ୍ଠୀ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ସଂରଚନା ଏବଂ ପରିଚାଳନାକୁ ଭଲଭାବେ ବୁଝିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସୂଚନା ହସ୍ତାନ୍ତରଣର ଶିକ୍ଷା ଏକ ଯାନ୍ତ୍ରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନେ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନକାରୀ ନୁହନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଜଣେଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ପ୍ରତିନିଧି ଯାହାଙ୍କ ଜରିଆରେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ସହ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପରିଚାଳିତ ହୁଏ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ସହ-ସୃଜନ ହୋଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷଣ ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷର ଚାରି କାନ୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇନଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଜ୍ଞାନକୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରର ଜୀବନ ସହ ଯୋଡ଼ିବା ଏବଂ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ କମ୍ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କୈନ୍ଦ୍ରିକ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାର ସାର୍ବଜନୀନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ SSA ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକୁ ଚାଲ ଖୋଜିବା ବାହାର କରିବା ।

ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ -୧

ନିମ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଅ । ଉତ୍ତର ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି ।

ସତ୍ୟ କିମ୍ବା ମିଥ୍ୟା ଲେଖ:

୧-ମୁକ୍ତ ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାର ୩ରୁ ୧୪ ବର୍ଷ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଅଟେ ।

୨-ସୃଜନାତ୍ମକ/ରଚନାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷଣ ଉପାୟରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଧାରଣା ବିକାଶରେ ସହାୟତା କରିଥାନ୍ତି ।

୩-ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାରେ ଗୁଣବତ୍ତା ବୃଦ୍ଧି ଶିକ୍ଷକ ନୁହନ୍ତି, କେବଳ ଏସ୍ଏମ୍ସି ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ।

ଟିପ୍ପଣୀ

୬.୩ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶରେ ସର୍ବଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ -୨

ତୁମ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ଏବଂ ତୁମ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ସମୟ ସହ ତାହାକୁ ତୁଳନା କର ?

ତୁମ ତାଲିକାରେ ବିଭିନ୍ନ ବିନ୍ଦୁ ଯଥା-ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପାଦଚଲା ଦୂରତା, କକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟା ଏବଂ ପାନୀୟ ଜଳ ଇତ୍ୟାଦି ରହିଥିବ । ତୁମେ ଏବେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବ ଯେ ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ସକ୍ଷମତା, ପ୍ରବେଶ ଓ ଗୁଣବତ୍ତା ଆଣିବାକୁ SSA ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନେକ ଆୟୋଜନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ପୂର୍ବ ଏକକରେ ତୁମେ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ନିଶ୍ଚୟ ପଢ଼ିଥିବ । ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସର୍ବନିମ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଉଚିତ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଲୋକମାନେ ଏକାଠି କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶ ପାଇଁ SSA କରିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ତାଲିକା ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା:-

-ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜନବସତିର ଏକ କିଲୋମିଟର ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଏକ କିଲୋମିଟର ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥାପିତ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସୁଗମ କରିବା ପାଇଁ ନୂତନ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଦୁଇ ବର୍ଷ ସଫଳତାର ସହ ଚାଲିବା ପରେ EGS କେନ୍ଦ୍ର ଚାଲୁଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନୀତ କରାଯାଇ ପାରେ ।

-ପ୍ରତି ଦୁଇଟି ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ।

-ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅନ୍ୟୁନ ଦୁଇ ଜଣ ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ସାଙ୍ଗକୁ ବାରଣ୍ଡାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରାଥମିକ ଓ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯେଉଁଠି ସମ୍ଭବ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ବା କକ୍ଷ ରହିବା ଦରକାର । ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା ସୁଗମ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ/ବିଭାଗରେ ଗୋଟିଏ କକ୍ଷର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଦରକାର ।

-ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଏବେବି ଯେକୌଣସି ସ୍ତରର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣର ମେରୁଦଣ୍ଡ ହୋଇଛି । ସମସ୍ତ ଛାତ୍ରୀ/ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି/ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ବିନାମୂଲ୍ୟରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ସର୍ବାଧିକ ୧୫୦ ଟଙ୍କା ରେ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଯୋଗାଣ । ସମ୍ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନାରେ ବିନାମୂଲ୍ୟରେ ଯୋଗାଣ ହେଉଥିବା ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଆଗକୁ ଜାରି ରହିବା ଉଚିତ ।

-ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏବେବି ଜ୍ଞାନ ଉଦୟର ଉପଯୁକ୍ତ ପରିଚାଳନ ସ୍ତରରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣ ଉପକରଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବିକାଶ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ । ତେଣୁ ସେହି ସମୟରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଶିକ୍ଷଣ ଉପକରଣ (TLE) ପାଇଁ ପ୍ରାବଧାନ ରହିଛି ।

-ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଟିଏଲ୍ଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଉଚିତ । TLE ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ SSA ଅଧୀନରେ ୧୦,୦୦୦ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଶିକ୍ଷକ, ପିତାମାତା ଏବଂ VEC/SMCଜରିଆରେ ସଂଗ୍ରହ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅର୍ଥାତ୍ ବିଦ୍ୟାଳୟ-ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍ତରୀୟ ଉପଯୁକ୍ତ ସଂସ୍ଥାକୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉପକରଣ ସଂଗ୍ରହ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଦାନ । ତୁମେ ଦେଖି ପାରୁଥିବ ଯେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଞ୍ଚଳର ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋପାନରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଏକାଠି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ଶୈକ୍ଷିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଅଧିକ ହୋଇଥିବା କାରଣରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ୫୦,୦୦୦ ଟଙ୍କାର ପ୍ରାବଧାନ ରହିଛି । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନୀୟ ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଶିକ୍ଷକ/ବିଦ୍ୟାଳୟ କମିଟି ମିଳିତଭାବେ ସୁପାରିଶ କରନ୍ତି । ଯଦି କୌଣସି TLE ସହର ବା ଦୂର ସ୍ଥାନରୁ କ୍ରୟ କରାଯିବା ଉଚିତ ବୋଲି ବିଦ୍ୟାଳୟ କମିଟି ଅନୁଭବ କରେ ତେବେ ତାହାକୁ ଜିଲା ସ୍ତରରେ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଥାଏ ।

-ଏକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କୋଠାଘର ମଧ୍ୟ ସାମିଲ । ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହେଉଥିବା ଖର୍ଚ୍ଚ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ SSA କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଣ୍ଠିର ସର୍ବାଧିକ ୩୩% ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଏବଂ BRC/CRC ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ

ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଥାଏ । CRCsଗୁଡ଼ିକ ଥିବା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଅତିରିକ୍ତ ଗୋଟିଏ କକ୍ଷ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିବେ । କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ କୋଠା ନିର୍ମାଣ ଓ ମରାମତି ବାବଦକୁ କୌଣସି ପାଣ୍ଠି ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଭିତ୍ତିଭୂମି ଯୋଜନା ଜିଲା ସ୍ତରରେ କରାଯାଇଥାଏ, ଯାହା ଫଳରେ ସାଧନ ଯୋଜନାକୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ କରିବାକୁ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଜ୍ଞାନ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରେ ।

-ପାଣ୍ଠିର ଦୁରୁପଯୋଗ ଓ ହେରାଫେରୀ ରୋକିବା ପାଇଁ ନିର୍ମାଣ ବ୍ୟତୀତ କୋଠାର ମରାମତି କାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଭିତ୍ତିରେ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଏସ୍ଏମ୍ସି/ଭିଇସି ଜରିଆରେ କରାଯାଇ ପାରେ । ବିଦ୍ୟାଳୟ କମିଟିର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ବାର୍ଷିକ ସର୍ବାଧିକ ୫୦୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ SSAରେ ପ୍ରାବଧାନ ରହିଛି ।

-ଉପକରଣ ମରାମତି ଖର୍ଚ୍ଚ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ/ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଚଳନ୍ତି ଅନୁଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଥମିକ/ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ବର୍ଷକୁ ୨୦୦୦ ଟଙ୍କା ରହିଛି; ଯାହାକୁ ବିନିଯୋଗ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ପାଇଁ କେବଳ VEC/SMCସହ କରାଯାଏ । ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷ ପାଇଁ ଥିବା ୫୦୦ ଟଙ୍କାର ଶିକ୍ଷକ ଅନୁଦାନ ରାଶିରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ମଧ୍ୟ ଆଶା କରାଯାଏ ।

-SSAରେ ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ଶିଶୁଙ୍କ ସହ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ୧୨୦୦ ଟଙ୍କାର ପ୍ରାବଧାନ ରହିଛି । ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଜିଲା ସ୍ତରୀୟ ଏବଂ ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯାଉଛି ।

ଜାତୀୟ ଜ୍ଞାନ ଆୟୋଗ (NKC)ଙ୍କ ମତରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଏକକ ପ୍ରମୁଖ ଉପାଦାନ । ଦେଶରେ ଏବେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ସାହୀ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅଭାବ ରହିଛି । ସମାଜ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ହେଉଥିବା ବିଶେଷ ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହ ତାଳଦେଇ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବ୍ୟାପକ ଢାଞ୍ଚା ପରିସରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଏକ ବୃତ୍ତିଭାବେ ଶିକ୍ଷାଦାନର ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶେଷତ୍ୱ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ।

୬.୪ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଏକ ବୃତ୍ତି

ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ଭାରତ ସମେତ ସବୁ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱଲାଭ କରିଛି । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଥମେ ଏକ ବୃତ୍ତି କ'ଣ ବୁଝିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବୃତ୍ତି ଏକ ଜୀବିକା ଯାହା ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଆବଶ୍ୟକ କରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେବା ଯୋଗାଏ । ସେବା ଯୋଗାଣରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳୁ ବା ନମିଳୁ ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ମାନବ ଜାତିକୁ ସେବା ଯୋଗାଣ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ଏହାକୁ ମହାନ ବୃତ୍ତି କୁହାଯାଏ । ଏହାକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତଭାବେ, ସ୍ୱାଧୀନଭାବେ କିମ୍ବା ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ, ଏକ ଦଳର ଅଂଶଭାବେ କରାଯାଇ ପାରେ । ଏକ ବୃତ୍ତିଭାବରେ ଶିକ୍ଷାଦାନର କେତେକ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା:-

(କ) ଏଥି ପାଇଁ ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଓ ତାଲିମ ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ କେବଳ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଘୋଷା ହେବା ଅନୁଚିତ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରଭାବୀ ଶିକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ପ୍ରଯତ୍ନ ଯୋଜନା ଓ ପରିଚାଳନା ଜରୁରୀ । ଶିକ୍ଷାଦାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଳ ବୋଲି ରହିଥିବା ସାଧାରଣ ଭାବନା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହାକୁ ଫଳପ୍ରଦ କରିବା ପାଇଁ ଏଥିରେ ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯଥା- ବିଶ୍ଳେଷଣ ଓ ସଂଶ୍ଳେଷଣ ଇତ୍ୟାଦି ସାମିଲ ହୋଇଥାଏ ।

(ଖ) ଏଥିରେ ଆଚାର ସଂହିତା ରହିଛି ଯାହା ସଫଳ ବୃତ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଏକ ମହାନ ବୃତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଶିକ୍ଷାଦାନର ଉତ୍ତମ ସମନ୍ୱିତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି ଏବଂ ପରୋପକାର ସେବା ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଟେ ।

(ଗ) ପ୍ରବେଶ ସ୍ତରରେ ସୁଦୀର୍ଘ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅବଧି ଏବଂ ଅଧୁନାତନ ବିକାଶ ସହ ତାଳମେଳ ରଖିବା ପାଇଁ ସେବା ସମୟରେ ନିରନ୍ତର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାକ୍ ସେବା ଏବଂ ନିରନ୍ତର ସେବାରତ ତାଲିମ ସାମିଲ ।

(ଘ) ଏକ ବୃତ୍ତି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ପରିଭାଷିତ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦଳର ସଦସ୍ୟତା ଏବଂ ସେହି ଦଳର ସୁରକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

(ଙ) ଏକ ବୃତ୍ତି ଯାହା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ଭାବେ ସାମାଜିକ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରେ । ଏହା ନିଃଶୁଳ୍କ ହେଉ ବା ନହେଉ, ସାମାଜିକ ପ୍ରଗତି ଓ ବିକାଶ ସର୍ବଦା ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ।

(ଚ) ଏକ ବୃତ୍ତିର ନିଜସ୍ୱ ବୃତ୍ତିଗତ ସଂଗଠନ ଥାଏ ।

(ଛ) ଏହା ଜ୍ଞାନର ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ରୂପ ଅଟେ । ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆନୀତ ଜ୍ଞାନର ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ରୂପ ରହିଛି । ଏହା ଜୀବନର ସାମାଜିକ, ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ, ଐତିହାସିକ, ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଆନୀତ । ଏହିସବୁ ବ୍ୟତୀତ, ଦାର୍ଶନିକ, ଧାର୍ମିକ ଓ ଧର୍ମୀୟ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷାଦାନ ବୃତ୍ତିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ ।

ଯେକୌଣସି ବୃତ୍ତି ତିଷ୍ଠିବାକୁ ହେଲେ ବୃଦ୍ଧି ଆବଶ୍ୟକ । ଶିକ୍ଷାଦାନ ପାଇଁ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଏକ ବୃତ୍ତି ଭାବରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ନୂତନ ଜ୍ଞାନ ରୂପରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ ଏବଂ ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ନିରନ୍ତର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ଗବେଷଣା ଏକ ଜୀବନ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର । ଶିକ୍ଷକ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବୃତ୍ତିରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ବୃତ୍ତିଗତ ତାଲିମ/ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ପ୍ରାକ୍ ପ୍ରବେଶ ତାଲିମ/ପ୍ରଶିକ୍ଷଣକୁ ପ୍ରାକ୍ ସେବା ତାଲିମ କହନ୍ତି । ବୃତ୍ତିରେ ପ୍ରବେଶ ପରେ ଅଧୁନାତନ ବିକାଶ ସହ ଚାଲିବା ଓ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ପାଇଁ ଯେଉଁ ତାଲିମ/ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ ତାହାକୁ ସେବାକାଳୀନ ତାଲିମ/ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କହନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ(ସେବାକାଳୀନ) ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଚାଲ ।

ତୁମ ଅଗ୍ରଗତିର ଆକଳନ-୨

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଅ । ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି ।

ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ଶିକ୍ଷାଦାନ ବୃତ୍ତିର ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ନୁହେଁ । ଠିକ୍ ଉତ୍ତର ପାର୍ଶ୍ୱରେ ହଁ ଏବଂ ଭୁଲ୍ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ନା ଲେଖ ।

୧-ଏଥିରେ ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଓ ତାଲିମ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୨- ଗବେଷଣାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ।

୩- ଶିକ୍ଷାଦାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥାଏ ।

୪- ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଏହି ବୃତ୍ତିର ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ।

୫-ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ସ୍ତରରେ ଅନୁସରଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

୬.୫ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା

ଶିକ୍ଷା ଆୟୋଗ (୧୯୬୪-୬୬)ଙ୍କ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ହେଲା, " ଭାରତର ଭାଗ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରତି ଏହାର ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷରେ ଗଢ଼ା ହେଉଛି" । " ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସମାଜର ସାମାଜିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରେ: କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସ୍ତରଠାରୁ ଉପରକୁ ଉଠିପାରିବେ ନାହିଁ" ବୋଲି ସମାନ ପ୍ରକାରର ଟିପ୍ପଣୀ ଜରିଆରେ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ନୀତି (୧୯୮୬) ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ଉକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଜଣେ ପ୍ରସାରକ, ଅଭିପ୍ରେରକ ଏବଂ ମାନବର ଚିରନ୍ତନ ଜ୍ଞାନ ପିପାସାର ପ୍ରଯୋଜକ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷକ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରୁଛି । ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ସତ୍ତ୍ୱେ ବୃତ୍ତିଭାବେ ଏହାର ବିକାଶ ତଥାପି ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ୧୯୪୮-୪୯ ବେଳେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଆୟୋଗ କହିଥିଲେ, " ଏହି ଦେଶର ଲୋକମାନେ ଶିକ୍ଷାକୁ ଏକ ବୃତ୍ତି ମାନ୍ୟତା ଦେବାରେ ପଛୁଆ ; ଏଥି ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ବୃତ୍ତି ପରି ବ୍ୟାପକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆବଶ୍ୟକ" । ଏହି ଉକ୍ତିର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଆଜି ବି ଉଜ୍ଜୀବିତ । ଦେଶର ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଦକ୍ଷ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଗୁରୁତ୍ୱ ଯେ ରହିଛି ତାହାକୁ

ଟିପ୍ପଣୀ

ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇନପାରେ । ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଉପଲବ୍ଧି ହାର ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଦକ୍ଷତା, ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଓ ଅଭିପ୍ରେରଣ ଉପରେ ବିଶେଷ ନିର୍ଭରଶୀଳ ।

ତୁମେ ଏକମତ ହେବ ଯେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଶୈକ୍ଷିକ ଓ ବୃତ୍ତିଗତ ମାନଦଣ୍ଡ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ଏକ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ଅଙ୍ଗ । ପ୍ରାକ୍ ଓ ସେବାକାଳୀନ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ବୃତ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ତାଲିମ ପ୍ରଦାନ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏକ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ଦୀପ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦୀପକୁ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରିବା ପରି ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ ଶିକ୍ଷକ ତାଲିମ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଯଦି ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ (ପୁରୁଷ ବା ମହିଳା) ନିଜେ ଶିକ୍ଷିତ ହେବେ, ତେବେ ସେ ଅନ୍ୟକୁ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ପାରିବେ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ବିବିଧ ଭୂମିକା ସମ୍ପାଦନ କରିଥାନ୍ତି । ଏବେ ସେହିସବୁ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

୬.୫.୧ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବହୁବିଧ ଭୂମିକା

ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବିବିଧ ଭୂମିକା ରହିଛି । ସେ (ପୁରୁଷ/ମହିଳା) ପୂରା ଶୈକ୍ଷିକ କାରବାର ବିଶେଷକରି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ସ୍ତର ପାଇଁ ଜଣେ ପରିଚାଳକଙ୍କ ଭୂମିକା ତୁଲାଇଥାନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବହୁବିଧ ଭୂମିକାଗୁଡ଼ିକ ହେଲା:-

-ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷରେ ଶିକ୍ଷକ ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ଓ ଜଣେ ସହାୟକ ଭୂମିକା ତୁଲାଇ ଥାନ୍ତି । NCF୍ ୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷରେ ଜ୍ଞାନର ସହସୃଜନକାରୀ ହେବା ଉଚିତ ।

-ଶିକ୍ଷକ ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟର ଜଣେ ପରିଚାଳକ । ଶିକ୍ଷକ ଜଣେ ପରିଚାଳକ; ଯିଏ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷରେ ସମସ୍ତ ଶୈକ୍ଷିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଆୟୋଜନ କରିଥାନ୍ତି । ତୁମେ କେବେ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜନ କରିଛ କି ? ତୁମେ କେତେ ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀ ଆବଶ୍ୟକ କର ? ହଁ, ସମ୍ବଳର ଏକ ସୁଦୀର୍ଘ ତାଲିକା ନିଶ୍ଚୟ ଥିବ ଏବଂ ତୁମେ ତାହାକୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିବ । ଯଦି ତାଲିକା ଲମ୍ବା ଥିବ ଏବଂ ତୁମ ହାତରେ ସମୟ କମ୍ ଥିବ, ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ କାହାକୁ ପଠାଇ ସାମଗ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହ କରିବ ଅର୍ଥାତ୍ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆୟୋଜନକୁ ପରିଚାଳନା କର । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ତୁମକୁ ହାତରେ ଥିବା କାମକୁ ସଫଳତାର ସହ ଶେଷ କରିବା ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ଓ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପରିଚାଳନା, ସଂଯୋଜନା ଓ ନେତୃତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

-ଜଣେ ପରାମର୍ଶଦାତା ଭାବରେ ଶିକ୍ଷକ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସେ (ପୁରୁଷ/ମହିଳା) ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଠିକ୍ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଓ କ୍ୟାରିୟର ପସନ୍ଦ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ସେ (ପୁରୁଷ/ ମହିଳା) ମଧ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଉଭୟ ଶୈକ୍ଷିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ବାହାର କରିବା ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଥପ୍ରଦର୍ଶନ କରାନ୍ତି ଏବଂ କୌଣସି ସିଧାସଳଖ ଉତ୍ତର ଦେଇନଥାନ୍ତି । ପିଲାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ଜାଣିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଆସ୍ଥାଭାଜନ ହେବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ନେହୀ ଓ ଯତ୍ନବାନ ହେବା ବ୍ୟତୀତ, ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ, ପ୍ରଖର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ, ସହୃଦୟବାନ୍ ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ୟନିଷ୍ଠ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଅଜଣାରୁ ଜଣାକୁ ଯାତ୍ରାରେ ସେ (ପୁରୁଷ/ମହିଳା) ବାଟ କଢ଼ାଇଥାନ୍ତି ।

-ଜ୍ଞାନର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା (ସର୍ଜନାକାରୀ) ଭାବରେ ଶିକ୍ଷକ କାର୍ଯ୍ୟକରିଥାନ୍ତି । ସେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରରେ କାର୍ଯ୍ୟାତ୍ମକ ଗବେଷଣା ରୂପରେ କରନ୍ତି ଗବେଷଣା ଏବଂ ଆଉ କେତେବେଳେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମସ୍ୟା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଗବେଷଣା କରି ଏହାର ସମାଧାନ ପନ୍ଥା ଉଦ୍ଭାବନ ଜରିଆରେ ନୂଆ ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରଚଳନ ଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ।

-ଶିକ୍ଷକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ସେତୁ ସଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ଉପବ୍ୟବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏହାକୁ ଗୋଷ୍ଠୀରୁ ଅଲଗା କରାଯାଇ ନପାରେ । RTE ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ବିଶେଷ ସଂଯୋଗ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସହାବସ୍ଥାନ ସମ୍ପର୍କକୁ ଉଭୟଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ଖୋଜି ବାହାର କରିବା ଉଚିତ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏହାର ସମ୍ବଳ ନିମନ୍ତେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ ଏବଂ ବିକାଶ ଏବଂ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଲାଭାନ୍ୱିତ ହେବ ।

-ଶିକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଜଣେ ଅଧିକର୍ତ୍ତା ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏହା ହେଉଛି ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସମାଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିଥିବା ଭୂମିକା । ଯେତେବେଳେ ନେହରୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋଭାବ ଉପରେ

ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷକ ହିଁ ପିଲାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହାକୁ ସ୍ଥାନିତ କରିପାରିଥିଲେ ।

ବାସ୍ତବରେ ଶିକ୍ଷାର ଏକ ସଂସ୍କୃତିସମ୍ପନ୍ନ ଭୂମିକା ରହିଛି ଏବଂ ଏହା ଆମ ସମ୍ବିଧାନର ଗାଣତନ୍ତ୍ରିକ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଉଛି ବୋଲି ଏନ୍‌ପିଇ ଦୋହରାଇଛି । ଶିକ୍ଷକ ହେଉଛନ୍ତି ଏହିସବୁ ସାମାଜିକ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଭାରତର ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରୁଥିବା ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ିକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିବା ଅଧିକର୍ତ୍ତା ।

ଟିପ୍ପଣୀ

-ଜଣେ ନେତା ରୂପରେ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରେଣୀ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏପରିକି ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରାନ୍ତି । ବିକାଶ ପଥରେ ଯାତ୍ରା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନେବାର ଦକ୍ଷତା ରହିବା ଉଚିତ । ନେତୃତ୍ୱ ନେବାର ଦକ୍ଷତା ଯେପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ, ଉପଲବ୍ଧ ସମ୍ବଳର ପରିଚାଳନା, ଅଦୃଶ୍ୟ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଖୋଜିବା ଇତ୍ୟାଦି । ଜଣେ ଫଳପ୍ରଦ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ଅଟେ ।

RTE ପ୍ରସଙ୍ଗରେଏବଂ ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏ ଜରିଆରେ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭୂମିକା ଥିବା ୨୦୦୯ରେ ଗଠିତ ବର୍ଦ୍ଧାଇ କମିଟି କହିଛନ୍ତି । RTE ଆଇନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ନୂଆରୂପ ଦେବାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛି । ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷରେ ଏବଂ ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷ ବାହାରେ ଅଭିନବ ଓ ଏକ ସଂସ୍କୃତି ସୃଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଭିପ୍ରେରିତ କରିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ରହିବା ଉଚିତ; ଯାହା ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଶେଷକରି ଦଳିତ ଓ ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ବାଳିକାଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ନିବେଶ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଶୈକ୍ଷିକ ବିକାଶରେ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପୁରସ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

୬.୫.୨ ସର୍ବ ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ(SSA) ଦ୍ୱାରା ଉଲ୍ଲେଖିତ ଭୂମିକା

SSA ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ

ଉତ୍ସ: http://cms.boloji.com/articlephotos/100-Day10.jpg

ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାରେ ମଶାଲ ବାହକଭାବେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଉପରେ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରକଟ କରିଛି SSA । ଦୋହରାଇବାର ଶେଷ ସୀମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ପୁନର୍ବାର ତୁମ ସମ୍ମୁଖରେ ତଥ୍ୟ ଉପସ୍ଥାପନ କରୁଛୁ ଯେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ତୁମେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ରଷ୍ଟା । SSA ଅଧୀନରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଅନେକ ଭୂମିକା ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା:-

୧-ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରର ପିଲାଙ୍କୁ ସହାୟତା: ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରେ ରହିଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ଜାରି ରଖିବା; ଯେପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନରେ କେହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରେ ରହିନଯିବେ । RTE ଅନୁସାରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ବୟସ ଅନୁସାରେ ଶିକ୍ଷା ସ୍ତରରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା ପିଲାଙ୍କୁ ନିରନ୍ତର ସହାୟତା ଯୋଗାଇବେ ।

୨-ଅସମାନତା ଦୂରୀକରଣ: ଶିକ୍ଷକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ କାରକ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ବିଭେଦାତ୍ମକ ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂରେଇବା ବା ହ୍ରାସ କରିବାରେ ସେ ସହାୟକ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଶିଶୁର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶର କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିବା ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ଏବଂ ସମୟୋପଯୋଗୀ ପଦକ୍ଷେପ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସ୍ଥିତିକୁ ବଦଳାଇ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ କରିଥାଏ ।

୩-ଅନ୍ତର୍ନିବେଶୀ ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷ: ପ୍ରାକ୍ ସେବା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ସମୟରୁ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କରିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହ ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସାମିଲ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଟିପ୍ପଣୀ

ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ସୁପରିଚିତ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଷୟ ବିକାଶ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରରେ ଅନ୍ତର୍ନିବେଶର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ କୋଡିଏ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସେବାକାଳୀନ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଆୟୋଜନ କରାଯିବା ଉଚିତ ।

୪- ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବ୍ୟବହାରର ମାନଦଣ୍ଡ: ଶାରୀରିକ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ଏବଂ ଗାଳିଗୁଲଜ ଉଚ୍ଛେଦ ସମ୍ପର୍କିତ କେତେକ ନିୟମ RTEରେ ସାମିଲ କରାଯାଇଛି । ଏହିସବୁ ନିୟମର କଠୋର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଓ ଅନୁପାଳନ ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ କେତେକ କଦାଚାର ଯେମିତିକି ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ପିଲାଙ୍କୁ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ କରିବା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଦୂର କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ ।

୫-ଫଳପ୍ରଦ ଶୈକ୍ଷିକ ଉପକରଣର ବିକାଶ: ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଶୈକ୍ଷିକ ଉପକରଣ ବିକାଶ ଓ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ଅଭ୍ୟାସରେ ସହାୟତା ଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦୂର ହୋଇଥାଏ । ବିଶେଷଜ୍ଞ ଏବଂ ନାଗରିକଙ୍କଠାରୁ ସେହିସବୁ ଉପକରଣ ବିକାଶରେ ବୈଷୟିକ ସହାୟତା ଲୋଡ଼ାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୬- ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା ପରିଚାଳନା: ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ SMC ଜରିଆରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶକୁ ପରିଚାଳିତ କରିଥାନ୍ତି ।

ସମାଜ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନତା ରହିଛି । ଗୋଷ୍ଠୀରେ ପିତାମାତା ଓ ଅନ୍ୟ ସଦସ୍ୟମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ନିୟମିତ ପରିଦର୍ଶନ କରିବା, ପିଲା ଓ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସହ ଆଲୋଚନା କରିବା ଏବଂ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ । ଗୋଷ୍ଠୀର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶରେ ସାମିଲ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି ପିଲାମାନଙ୍କର ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀର ସମ୍ମାନ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆଶା ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ ବରଂ ସୂଚକ ସଦୃଶ ଅଟେ । ଶୈକ୍ଷିକ ବିକାଶରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପରି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ, ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ; ଯାହା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ତୁମେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଏକକରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବ ।

ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ- ୩

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଅ । ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି ।

୧ -ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଞ୍ଚଟି ଭୂମିକାର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

୬.୬ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବିକାଶ ଏକାଧିକ ଦିଗ ଯଥା-ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ, ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କୌଶଳ ଏବଂ ପରିଚାଳନାଗତ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶର ଏକ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅଟେ । ଶିକ୍ଷକମାନେ ନିଜକୁ ଅଧୁନାତମ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ବିଶେଷକରି ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଦୃଶ୍ୟପଟ ଯେଉଁଥିରେ ଜ୍ଞାନ ପୁରୁଣା କାଳିଆ ହୋଇଯିବା ଖୁବ୍ ଦ୍ରୁତ ଅଟେ । ଶୈକ୍ଷିକ ଏବଂ ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ କରେ ।

ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ନିଜର ବିକାଶ ପାଇଁ ବୃତ୍ତିରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ବିକଳ୍ପକୁ ଆମେ ଯଦି ଯତ୍ନର ସହ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ଧାରା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା:-

-ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ଆୟୋଜନ କରୁଥିବା ଆବଶ୍ୟକତା ଭିତ୍ତିକ ଏବଂ ନିରନ୍ତର ଶିକ୍ଷା ଆଧାରିତ ସେବାକାଳୀନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ।

-ସ୍ୱଅଧ୍ୟୟନ, ସହଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ କ୍ରିୟା ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରୁ ଶିକ୍ଷଣ ।

ଅଭିଜ୍ଞତା ମାଧ୍ୟମରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱଅଧ୍ୟୟନ ସର୍ବବିଦ୍ୟମାନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେବାକାଳୀନ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଧିକ ସଂଗଠିତ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ ହୋଇଥିବାରୁ ତାହାକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି ।

ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ

ଉତ୍ସ: http://www.thehindu.com/multimedia/dynamic/00515/29mar_tysubns03_Tak_515979

e.jpgachers.

ସେବାକାଳୀନ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣର ବିଭିନ୍ନ ମଡେଲ ରହିଛି:-

-ମୁହାଁମୁହିଁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ମଡେଲ; ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ଶିକ୍ଷଣ ଶିକ୍ଷାଦାନ ବ୍ୟବହାର କରି କରାଯାଇଥାଏ । ଗୃହୀତ ବିନିମୟ ରଣନୀତିଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ବକ୍ତୃତା, ପ୍ରଦର୍ଶନ, ଆଲୋଚନା, ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାର ବଡ଼ ସୀମିତତା ହେଲା କମ୍ ସମୟରେ ଏହା ବୃହତ୍ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିନଥାଏ ।

-ପ୍ରବହମାନ ମଡ଼େଲ୍ ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦୁଇ ବା ତିନି ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ । ପ୍ରଥମ ସ୍ତରରେ ମୁଖ୍ୟ ସାଧନ କର୍ମୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ କରାଯାଏ, ସେମାନେ ସାଧନକର୍ମୀଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି ଏବଂ ସାଧନକର୍ମୀମାନେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଏହି ପଦ୍ଧତିରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ କରାଯାଇପାରେ, ମାତ୍ର ସ୍ତରୀୟ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣର ଫଳପ୍ରଦତା କ୍ଷୟ ହୋଇଥାଏ ।

-ଦୂର ଶିକ୍ଷା ମଡେଲ ଯେଉଁଥିରେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବହୁବିଧ ମାଧ୍ୟମ ଯଥା ମୁଦ୍ରଣ ମାଧ୍ୟମ, ଶ୍ରାବ୍ୟ, ଛବି ଏବଂ ଭିଡିଓ ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟବହାର ଜରିଆରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ଦ୍ରୁତ ବିକାଶ ଯୋଗୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନକାରୀ ଓ ଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦୂରତାକୁ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଓ ଦୃଶ୍ୟ-ଶ୍ରାବ୍ୟ ସଂଯୋଗ ଜରିଆରେ ଦୂର କରାଯାଇ ପାରୁଛି । ଭାବବିନିମୟକୁ ୨୪ X ୭ କରିବା ପାଇଁ ସାମାଜିକ ନେଟ୍‌ୱର୍କିଂ ସାଇଟଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି ।

ଏଥିରେ କେତେକ ବିଚାର ରହିଛି; ଯାହାକୁ ଧ୍ୟାନରେ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ, ଯେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଅନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଆୟୋଜିତ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ତାହାକୁ 'ଅଫ୍-ସାଇଟ୍ ଆପ୍ରୋଚ୍' ବା ବାହ୍ୟ ପନ୍ଥା ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ତାହା ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଏ; ଯାହା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇନଥାନ୍ତି ତାହାକୁ ଆନ୍ତଃ ପନ୍ଥା ବା ଅନ୍ ସାଇଟ୍ ଆପ୍ରୋଚ୍ କୁହାଯାଏ । ଆନ୍ତଃ ପନ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର କରାଯାଉନଥିବାରୁ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳରେ ଶିକ୍ଷଣ ଚାଲୁ ରହୁଥିବାରୁ ଏହା ଅଧିକ ଆଦୃତ ।

୬.୬.୧ ଜାତୀୟ ସ୍ତରର ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ୟମ

ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ଉପରେ ଅନେକ କମିଟି ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିରନ୍ତର ବୃତ୍ତିଗତ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଆୟୋଜନ ନିମନ୍ତେ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାନୀତି ୧୯୮୬ ଏବଂ POA ୧୯୯୨ ମଧ୍ୟ ଦୋହରାଇଛନ୍ତି । DPEP, SSAଏବଂ RTE ମଧ୍ୟ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ୧୯୮୬ରେ ଏନ୍‌ସିଇଆର୍‌ଟି, ଏନ୍‌ପିଇ ୧୯୮୬ର ନୂତନ ଗୁରୁତ୍ୱବହନକାରୀ କ୍ଷେତ୍ର ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ

ଅଫ୍ ମାସ୍ ଓରିଏଣ୍ଟେସନ୍ ଅଫ୍ ସ୍କୁଲ୍ ଟିଚର୍ସ (PMOST) ନାମରେ ଏକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା । ବହୁଳ ସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରବହମାନ ମଡେଲର ଆବଶ୍ୟକତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆଧାରିତ ଓ ଶିଶୁ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଶିକ୍ଷଣ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପାଇଁ ସର୍ବନିମ୍ନ ଶିକ୍ଷଣ ସ୍ତର (MLL) ଅନୁଯାୟୀ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଦକ୍ଷତାର ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଏବଂ କଳାପଟା ଅଭିଯାନର ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ ୧୯୯୩-୯୪ ବର୍ଷରେ NCERT ପୁନର୍ବାର SOPT(ସ୍ପେଶାଲ ଓରିଏଣ୍ଟେସନ୍ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଫର୍ ପ୍ରାଇମେରୀ ଟିଚର୍ସ) ନାମକ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ଉଭୟ ମୁହାଁମୁହିଁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଏବଂ ସ୍ୱଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା ।

ଡିପିଇପି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଧୀନରେ ଜିଲା ସ୍ତରରେ ଜିଲା ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (DIET) ବ୍ୟତୀତ ସେବାରତ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ରୂପେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଶୈକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତି ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଧାରିତ ସହାୟତା ଯୋଗାଣ ନିମନ୍ତେ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ର (BRC) ଏବଂ ଆଞ୍ଚଳିକ ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ର (CRC) ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା । SSA ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ବାର୍ଷିକ କୋଡିଏ ଦିନର ନିରନ୍ତର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ସେବାରତ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱପ୍ରଦାନ କରିଛି । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ତାଲିମ ନିମନ୍ତେ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଚଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନୂତନ ଶକ୍ତି ସହ ଏକାଠି କରାଗଲା । ସୃଜନାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତି, ସାମାଜିକ ଅନ୍ତର୍ନିବେଶ ଆଦି କେତେକ ସଦ୍ୟତମ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଅଟେ ।

ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ଓ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଣତାଲିମପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବହୁଳ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଦୂର ଶିକ୍ଷାକୁ ଏକ ବ୍ୟାବହାରିକ ବିକଳ୍ପଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀରୁ ଅନ୍ତର ନକରି, ସେମାନଙ୍କ ଦୈନନ୍ଦିନ ଅଭ୍ୟାସରେ ଜ୍ଞାନ, ବୁଝିବାଶକ୍ତି ଏବଂ ଦକ୍ଷତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବାରେ ଦୂର ଶିକ୍ଷାର ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଏହି ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଆଧୁନିକ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ସହାୟତାରେ ଦୂରତା ହ୍ରାସ ସହ ସ୍ୱଶିକ୍ଷଣ ସାମଗ୍ରୀ ଜରିଆରେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ । ବୈଷୟିକ ଜ୍ଞାନକୌଶଳ ଜରିଆରେ ସହକର୍ମୀ, ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଭାବବିନିମୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଉଛି । SSA ଅଧୀନରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ପାଇଁ ଦୂରସ୍ଥ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ- ସର୍ବଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ (DEP-SSA)କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବହୁଳ ସଂଖ୍ୟା ଏବଂ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ DEP-SSA ଜରିଆରେ ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । ଦୂର ଶିକ୍ଷା କୌଶଳ ମାଧ୍ୟମରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଡିଇପି-ଏସ୍‌ଏସ୍‌ଏ ସେବାରତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ହାତକୁ ନେଇଛି । ଏନ୍‌ସିଟିଇ ନିୟମାବଳୀ ଅନୁସାରେ ଅଣତାଲିମପ୍ରାପ୍ତ ସେବାରତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ପ୍ରମାଣନ କରିବା ପାଇଁ ଆଇଜିଏନ୍‌ଓୟୁ (IGNOU) ଏବଂ ଏନ୍‌ଆଇଓଏସ୍ (NIOS) D.El.Ed. କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷକମାନେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିନଥାନ୍ତି ବା ତାଲିମ ଗ୍ରହଣ କରିନଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ଅଂଶବିଶେଷ ଅଟନ୍ତି । ଶୈକ୍ଷିକ ବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶ ପାଇଁ ଏକାଠି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ସହାବସ୍ଥାନ ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ SSA ଓ RTE ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଭାଗରେ ସେହିସବୁ ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

୬.୬.୨ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ବିକାଶ

ଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ- ୩

ତୁମ ଜେଜେବାପା, ଜେଜିମା ତୁମକୁ କହୁଥିବା କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକୁ ମନେପକାଅ । ସେହିସବୁ କାହାଣୀରେ କୌଣସି ବାର୍ତ୍ତା ଥିଲା କି ? ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ଏହାକୁ ତୁମେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ସହ ସଂପର୍କିତ କରି ପାରିବ କି ?

ଗୋଷ୍ଠୀରେ କ୍ରିୟା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ମାଧ୍ୟମରେ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ

ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଅନେକ ଉତ୍ତମ କାହାଣୀ ରହିଛି; ଯାହା ପିଲାମାନଙ୍କ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିକାଶରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ଶିକ୍ଷଣରେ ସମ୍ବଳଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ । ସେସବୁ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱଅଧ୍ୟୟନ ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ସେମାନଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶର ଉପାଦାନ ଅଟନ୍ତି । ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଏକ ଉତ୍ତମ ସମ୍ବଳ ଅଟେ । ଏହାକୁ କିପରି ସମ୍ବଳ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଭାଗରେ ଦେଖିବା ।

୬.୬.୨.୧ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏକ ସାଧନ

ତୁମେ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ପୂର୍ବ ଭାଗରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଛ । ତୁମେ ଏକମତ ହେବ ଯେ ଗୋଷ୍ଠୀ ହେଉଛି ତୁମ ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ସାମାଜିକ ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ; ଯାହା ଏକ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନୀୟ ସମ୍ବଳ ଅଟେ । ଏହା ବର୍ଷବର୍ଷ ଧରି ନିର୍ମିତ ହୋଇଥାଏ; ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରରେ ଆଇମା' କାହାଣୀ, ଲୋକଗୀତ, ସଂଗୀତ, ଢଗଢ଼ମାଳି, ନୃତ୍ୟ ଏବଂ ବୃତ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷତା ପରି ଜ୍ଞାନ ଓ ଦକ୍ଷତାର ବିସ୍ତୃତ ନଜିର ରହିଛି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଜୀବନ ଶୈଳୀ ସମସ୍ୟାର ଘରୋଇ ବା ସ୍ଥାନୀୟ ଭିତ୍ତିରେ ଉପଲବ୍ଧ ସମାଧାନ ଉପାୟ ଥିବା 'ଜେଜିମାଙ୍କ ଉପଚାର' ବ୍ୟତୀତ ପିଢ଼ିପିଢ଼ି ଧରି ସମ୍ବଳ ହୋଇରହିଥିବା ସମସ୍ତ 'ଜେଜିମା ଓ ଆଇମା କାହାଣୀ ପେଡ଼ି'କୁ ମନେପକାଅ । ଏହି ସ୍ଥାନୀୟ ଜ୍ଞାନକୁ ଯଦି ଏକାଠି କରାଯିବ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ ତେବେ ତାହା ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷଣ ସମ୍ବଳ ହୋଇପାରିବ । ଗୋଷ୍ଠୀରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ବ୍ୟାପକ ହୋଇଥିବାରୁ ଭାଷା, ବିଜ୍ଞାନ, ଗଣିତ ଓ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ସମେତ ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣର ଉତ୍ତମ ସମ୍ବଳ ହୋଇଥାଏ ।

ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ମନେରଖିଥିବ ଯେ ଏହି ବୟସର ପିଲାମାନେ ସ୍ଥୁଳ ସଂକାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଥାଆନ୍ତି । ଏଣୁ ସ୍ଥାନୀୟ ପରିବେଶ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦାହରଣ ଯୋଗାଇଥାଏ ।

ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ତୁମକୁ ଶ୍ରେଣୀ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବାହାରର ବିଶ୍ୱକୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରିବା ଓ ଏକୀକୃତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଭାଷା ସମ୍ବଳ ଭାବରେ ସ୍ଥାନୀୟ ସମସ୍ୟା ଆଧାରିତ କାହାଣୀ, କବିତା, ନାଟକଗୁଡ଼ିକ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କାରକ ଅଟନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଗୋଷ୍ଠୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରର ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଗଣିତ ସାମିଲ ଥାଏ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ଏହା ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଗଠନକୁ ପୂରଣ କରିଥାଏ । କୃଷି ସଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗଣିତ ଓ ବିଜ୍ଞାନର ଉତ୍ତମ ପ୍ରସଙ୍ଗ । କାଠକାମ, ମାଟିପାତ୍ର ନିର୍ମାଣ, ରନ୍ଧନ ଏବଂ ପରିବହନ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗ । ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପୂରା ଗୋଷ୍ଠୀ ଏକ ଗବେଷଣାଗାର ହୋଇଥିବାରୁ ଜଣେ ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ କୌଣସି ଉପକରଣ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିନପାରେ । ପ୍ରାକ୍ ସ୍ୱାଧୀନତା ସମୟରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି 'ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା' ବା 'ବୁନିୟାଦ ଶିକ୍ଷା' ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ; ଯାହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଶଜ ଥିଲା ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରୁଥିଲା । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ସମ୍ବଳ ରୂପରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଏହାର ସମସ୍ତ ବିଶେଷତ୍ୱ ଥିଲା । ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଭାବରେ ସ୍ଥାନୀୟ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଯେପରି ଖଦି ବସ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଚରଖା ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ସେ ଜୋର୍ ଦେଉଥିଲେ । ଫଳରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଏହା ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନୀୟ ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ, ଅର୍ଥନୀତି, ମାନବ ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନକୁ ସମ୍ବୋଧିତ କରିପାରିବେ । ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରି ପିଲାମାନେ କୌଶଳ ଓ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିପାରିବେ; ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଜ୍ଞାନ ଓ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ବାହାରର ଜୀବନ ସହ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ କରାଇବ ।

ଏନ୍‌ସିଏଫ୍ ୨୦୦୫ ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସୁପାରିଶ କରିଛି ଯେ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ପିଲାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେବେ ଏବଂ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ଭିତରର ଜ୍ଞାନକୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାହାରର ଜୀବନ ସହ ସଂଯୋଜିତ କରିବେ । ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଭାବନାକୁ ଆପଣାଇବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯେଉଁଠି ଫଳପ୍ରଦ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଓ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଜ୍ଞାନର ଅଂଶୀଦାର ରୂପେ ଗୋଷ୍ଠୀ ସହିତ ନିବିଡ଼ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରନ୍ତି ।

୬.୬.୨.୨ ପାରସ୍ପରିକ ବିକାଶ: ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ

ତୁମେ ତୁମ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ମନେ ରଖିଛକି ? ତୁମେ ତାଙ୍କ(ପୁରୁଷ/ନାରୀ) ବିଷୟରେ କ'ଣ ଭାବୁଛ ? ତୁମେ ଯାହାଙ୍କୁ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷକ ରୂପେ ବିଚାର କର । କିଛି ସମୟର ନିରବତା ପରେ ତୁମେ ତୁମ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଭାବରେ ମନେପକାଇବ, ମାତ୍ର ତୁମ ବିକାଶରେ ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିକା ନିଶ୍ଚୟ ଥିଲା । ଆମ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶଙ୍କର କିଛି ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସହ ସ୍ମରଣୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ରହିଥିବ ଯେଉଁମାନେ ଶିକ୍ଷାଦାନକୁ କେବଳ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ନରଖି ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ବାହାରର ଜୀବନ ସହ ଯୋଡ଼ିଥିଲେ ।

ଶିକ୍ଷକମାନେ କେବଳ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବରଂ ବାହାରର ବିଶ୍ୱକୁ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ସାଧନଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଉଚିତ । ସେ (ପୁରୁଷ/ସ୍ତ୍ରୀ) ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ପିତାମାତା

ଟିପ୍ପଣୀ

ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ବୁଝିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ; ଯାହା ଫଳରେ ପିଲାମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ଆସିବେ ।

ଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଏକ ଅତି ଗତିଶୀଳ ଭୂମିକା ରହିଛି । ସେ ଗୋଷ୍ଠୀର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତି ବଦଳରେ ନିଜର ବୃତ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ କରନ୍ତି । ଏଗୁଡିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥାଏ -

୧-ସରକାରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକାଂଶ ପିଲା ପ୍ରଥମ ପିଢ଼ିର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ । ତେଣୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରମୁଖ ଆହ୍ୱାନ ହେଲା ପିତାମାତା ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ପିତାମାତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷାର ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରସାର କରିବା; ଯାହା ଫଳରେ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପଠାଇବେ । ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ଅଭିଭାବକଙ୍କ ମନରେ ଆସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବ; ଫଳରେ ସେମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସେମାନଙ୍କ ପିଲାଙ୍କ ନାମ ପଞ୍ଜିକରଣ ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିବେ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଜିକରଣ ନିମନ୍ତେ SMC ସହଯୋଗରେ ଶିକ୍ଷକ ନିଶ୍ଚିତ ହେବା ଉଚିତ । ପ୍ରତିବଦଳରେ ଶିକ୍ଷକ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶର ଅଂଶଭାବରେ ସାମାଜିକ, ନେତୃତ୍ୱ ଏବଂ ପରିଚାଳନାଗତ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ଏବଂ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବେ ।

୨-ଶିକ୍ଷକମାନେ ପିଲାଦିନେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯିବାକୁ ସୁଯୋଗ ପାଇନଥିବା ବୟସ୍କଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷିତ କରିବା ପାଇଁ ଆୟୋଜିତ ଜାତୀୟ ସାକ୍ଷରତା ଅଭିଯାନ ଏବଂ ପ୍ରୌଢ଼ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅଂଶହେବା ଉଚିତ । ଯଦିଓ ଏହି ସମୟରେ ଶିକ୍ଷିତ ହେବା କଷ୍ଟକର ତଥାପି, ଶିକ୍ଷିତ ହେବାରେ କ'ଣ ସବୁ ଲାଭ ରହିଛି କହି ଶିକ୍ଷକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରରୋଚିତ କରିବେ । ଗୋଷ୍ଠୀର ଶୈକ୍ଷିକ ସ୍ଥିତି ଜାଣିବା ପାଇଁ ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଚିତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଜିକରଣ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଧାରଣ ଜରିଆରେ ପାଇବାକୁ ଥିବା ସହାୟତାକୁ ମାପିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବେ ।

୩-ଗୋଷ୍ଠୀ ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳବାସୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ବିକାଶ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯେପରି ଟିକାକରଣ, ଜନ୍ମନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପଦକ୍ଷେପ, ଗର୍ଭାବସ୍ଥାରେ ମହିଳାଙ୍କ ଯତ୍ନ, ଶିଶୁ ଜନ୍ମ, ଘର ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା, ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆବଶ୍ୟକ କରନ୍ତି । ବ୍ୟାପକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଥିବା ଜଣେ ଶିକ୍ଷିତ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷକ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସୂଚନା ଦେବା କିମ୍ବା ଉପଯୁକ୍ତ ସୂଚନା ପାଇବା ପାଇଁ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଇବା ଯେମିତିକି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୂଚନା ପାଇଁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତକରିବା । ଏହିସବୁ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିବେଶ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ପିଲାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିମଳ(ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା) ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୪-ବେଳେବେଳେ ଶିକ୍ଷକ ଗୋଷ୍ଠୀର ସର୍ବାଧିକ ଯୋଗ୍ୟତା ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟ ବିଶେଷକରି ଛାତଛାତ୍ରୀଙ୍କ ପିତାମାତା ଆଶା କରିଥାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପିଲା ସେମାନଙ୍କ ପରି ନହୋଇ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣୀତ ହୁଅନ୍ତୁ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁକରଣ ଓ ଅନୁସରଣର ଆଦର୍ଶ ହେବା ସମାନେ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର (ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ) ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ମାନବବାଦୀ ବ୍ୟବହାର ଆଡକୁ ବିକଶିତ ହୋଇଥାଏ ।

୫- ଗାଉଁଲୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଯେଉଁଠାରେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ନିରକ୍ଷର ବା ଅଳ୍ପ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ସେଠାରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା ମାର୍ଗଦର୍ଶକ, ଦାର୍ଶନିକ ଓ ପରାମର୍ଶଦାତା ପରି ହୋଇଥାଏ । ଗୋଷ୍ଠୀର ସଦସ୍ୟ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଶିକ୍ଷକ ତତ୍ତ୍ୱ ଆଧାରରେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅନୁସାରେ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ପରାମର୍ଶଦାତା ହୋଇଯାନ୍ତି ।

୬-ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ବାନ୍ଧିରଖିବାର ଶକ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ତାହା ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ଗୋଷ୍ଠୀ ପରି ସଶକ୍ତ ହୋଇନଥାଏ । ଏଠାରେ ଜଣେ ନେତାଭାବେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରରୋଚିତ କରିବା ଏବଂ ଏକାଠି କରିରଖିବାରେ ତାଙ୍କ ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ବିବିଧ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେବଳ ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହୋଇନଥାନ୍ତି, ପରନ୍ତୁ ଗୋଷ୍ଠୀର ବିକାଶ

ଟିପ୍ପଣୀ

ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଗୁଣର ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି । ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଏହିସବୁ ବିବିଧ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ ପାଇଁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ସହାନୁଭୂତି, ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ନିସ୍ୱାର୍ଥପରତା, ସାଧୁତା, ସେବା ମନୋବୃତ୍ତି, ଉତ୍ତମ ଶ୍ରୋତା ଏବଂ ମାନବବାଦକୁ ଭଲ ପାଇବା ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହେବାକୁ ପଡେ । ଆମେ ଯଦି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ସେବାକାଳୀନ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଏହା ଏକସଙ୍ଗେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରକଳ୍ପ ଓ ଘଟଣା ଅଧ୍ୟୟନକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେଉଥିବା ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବ । ଗୋଷ୍ଠୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲା ବେଳେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ହାତରେ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ଅନେକ ସୁଯୋଗ ରହିଥାଏ । ସେମାନେ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତି, SMC ଜରିଆରେ ଅନୁଦାନ ଗ୍ରହଣ, ବିନିଯୋଗ, ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ ଏବଂ ହିସାବ ରକ୍ଷଣ ଆଦି ସମ୍ପାଦନ କରିଥାନ୍ତି । ଏହିପରି କରିବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଗୋଷ୍ଠୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରନ୍ତି । ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟ ଓ ନେତାଙ୍କ ସହ ନିବିଡ଼ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ ଜରିଆରେ ସାମାଜିକ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ କୌଶଳ ଶିଖିବାରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଏକ ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ । ଏଣୁ ଗୋଷ୍ଠୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସମୟରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶଲାଭ କରିଥାନ୍ତି ।

ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ -୪

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦିଅ । ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି ।

୧-ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର-

(କ)ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଦେଶଜ ଶିକ୍ଷା ଥିଲା ---------- ।

(ଖ) ବିଆର୍‌ସି ଏବଂ ସିଆର୍‌ସି ---------- ଯୋଜନା ଅଧିନରେ ସ୍ଥାପିତ ।

(ଗ)ଏନ୍‌ସିଇଆର୍‌ଟି --------- ନମୁନା ଅନୁସାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ତାଲିମ ଆୟୋଜନ କରେ ।

୨-ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ କହିଲେ ତୁମେ କ'ଣ ବୁଝ-୪/୫ ଟି ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।

୬.୭ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ

ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥାନ୍ତୁ ଅଥବା ବାହାରେ ସହ-ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କ୍ରିୟାକଳାପ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥାନ୍ତୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ନେତୃତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ ଦକ୍ଷତା । ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ଦକ୍ଷତା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଏକକରେ ସବିଶେଷ ଆଲୋଚନା କରାଯିବ । ପୂର୍ବ ବିଭାଗରେ ଆଲୋଚିତ ହେବା ପରି ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶ ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ସହ ଏକାଠି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ କୁନି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଏକ ଶ୍ରେଣୀକୁ ନେତୃତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ହେତୁ ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନେବାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଦକ୍ଷତା ରହିଛି । ଯଦି ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ଦକ୍ଷତାକୁ SMC ବୈଠକରେ 'ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା'ର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଯୋଜନା ଓ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ତେବେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶରେ ଅଧିକ ସମ୍ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମ ଆମେ ନିଶ୍ଚିତ ଆଶା କରିପାରିବା । ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ SMC ସଦସ୍ୟଙ୍କ ପାଇଁ ଭାଗିଦାରୀ ଭୂମିକା ଉପରେ RTE ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଛି ।

ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶୈକ୍ଷିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଏବଂ ସେ ଏହାର ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରିବେ ଓ SMCର ଅନୁମୋଦନ ଜରିଆରେ ପାଣ୍ଠି ଲାଭ କରିପାରିବେ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନେତାର ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାନ୍ତି; ତେଣୁ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ତାଙ୍କ ଭୂମିକା ତର୍କସଂଗତ ଅଟେ । ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ସେ ଜଣେ ଗାଣତନ୍ତ୍ରିକ ଓ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଅନୁବନ୍ଧନ ନଥିବା ଜଣେ ସ୍ୱାଭାବିକ ନେତା ଭାବରେ ତାଙ୍କ ପଦବୀ ପାଇଁ ନୁହେଁ ବରଂ ଲିଙ୍ଗ, ଜାତି ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଆଧାରିତ ବିଭେଦ ଓ ସଂଶୟ ନଥିବା ଏକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଚଳାଇବାରେ ତାଙ୍କ କ୍ଷମତା ପାଇଁ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଅନୁଦାନ, ନିର୍ମାଣ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଇତ୍ୟାଦିର ହିସାବ ରଖିବାରେ

ଟିପ୍ପଣୀ

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । SMC ବିଭିନ୍ନ ଭାଗିଦାରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ନେଇ SDP ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଭିତ୍ତିରେ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦୈନିକ ଆନ୍ତଃ ପରିଚାଳନାକୁ ସଶକ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଯେହେତୁ SSA ନିମ୍ନ ସ୍ତରରୁ ଉପର ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ, ଆବଶ୍ୟକତା ଆଧାରିତ ଏବଂ ଭାଗିଦାରୀ ଯୋଜନା ପାଇଁ ଏହା ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିଥିବାରୁ ଜଣେ ନେତା ଭାବରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା ଏସବୁର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନ ଓ ଏକାଗ୍ରତା ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ ।

RTE ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ତୁମର ଭୂମିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଧାରିତ ଯୋଜନା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅନୁଯାଇ ବିକାଶର ଅଭିଳଷିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଦଳକୁ ବାଟକଢ଼ାଇବା ଅଟେ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା (SDP)ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଖପାଖ ଅଂଚଳର ଗୋଷ୍ଠୀର ସବୁ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ସହିତ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଦଳ ଦ୍ୱାରା ହାତକୁ ନିଆଯାଇପାରେ । ଏହା ତୁମକୁ ଗୋଷ୍ଠୀର ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରଦାନ କରିବ ଏବଂ ଏସବୁକୁ ତୁମେ SDPରେ ସାମିଲ କରିପାରିବ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା ପ୍ରଥମେ କ୍ଲଷ୍ଟରକୁ, ପରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ତରକୁ ଏବଂ ତତ୍ପରେ ଜିଲା ସ୍ତରକୁ ଯିବ । ଶିକ୍ଷିତ ସଦସ୍ୟ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷକ ପୂରା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଜଣେ ନେତାଭାବେ ନିଜକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ; ଫଳରେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ଶୈକ୍ଷିକ ବିକାଶ ଅବହେଳିତ ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ SSA ଓ RTEରେ ରହିଥିବା ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହା ତୁମେ ପୂର୍ବ ଏକକରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଛ ପିଲାମାନେ ପାଇପାରିବେ ।

୬.୮ ସାରାଂଶ

ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ତୁଲାଇଥାନ୍ତି, ତେଣୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ରହିଥାଏ । ଜାତୀୟ ଜ୍ଞାନ ଆୟୋଗ (NKC)ଙ୍କ ମତରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକ ଏକକ ମୁଖ୍ୟ କାରକ ଅଟନ୍ତି । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷାରେ ବିଶେଷ ବିକାଶ ହୋଇଛି । UEE ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ NPE ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କଲା ଏବଂ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯଥା- OBB, SKP, APPEP, BEP, UPBEP, MS, LJP ପ୍ରଭୃତି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାର ସାର୍ବଜନୀନ କରଣ ନିମନ୍ତେ ଭାରତର ଅନ୍ୟତମ ଅଗ୍ରଣୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭାବରେ ଡିପିଇପି ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ SSA କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲା । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଶିକ୍ଷାର ସାର୍ବଜନୀନକରଣ ଜଣେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନଭାବେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲା । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଚାଳନାର ମୋଟାମୋଟି ସାଂଗଠନିକ ଦାୟିତ୍ୱ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ବୋଲି SSA ଏବଂ ପରେ RTE ଆଇନ ଜୋର୍ ଦେଲେ । ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଦାୟିତ୍ୱ ବ୍ୟତୀତ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା କମିଟିର ଅଂଶଭାବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ସହ ଉତ୍ତମ ସମ୍ପର୍କ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସବୁ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନତା, ଉପଲବ୍ଧତା ଓ ଗୁଣାତ୍ମକ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ SSA ଅନେକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଶୈକ୍ଷିକ ଓ ବୃତ୍ତିଗତ ମାନଦଣ୍ଡ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ଶୈକ୍ଷିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲରେ ଏକ ଚରମ ଅଙ୍ଗ ଅଟେ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଗୁଣ ବିଭିନ୍ନ କାରକ ଯଥା-ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଅବସ୍ଥା, ପାରିଶ୍ରମିକ, କାର୍ଯ୍ୟକରିବାର ସ୍ଥିତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଶୈକ୍ଷିକ ଓ ବୃତ୍ତିଗତ ଶିକ୍ଷା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବିବିଧ ଭୂମିକା ରହିଛି । ସେ (ପୁରୁଷ ବା ମହିଳା) ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଶିକ୍ଷଣ ସହାୟକ, ପରାମର୍ଶଦାତା, ଜ୍ଞାନ ସର୍ଜନାକାରୀ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟରେ ସଂଯୋଗକାରୀ, ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଧିକର୍ତ୍ତା ଓ ନେତା ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ସେବାରତ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ରୂପେ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଶୈକ୍ଷିକ ପଦ୍ଧତି ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଧାରିତ ସହାୟତା ଯୋଗାଣ ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଯୋଜନା ଯେପରି DPEP କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦେଶବ୍ୟାପୀ CRCs ଓ BRCs ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବ୍ୟତୀତ NCERT ଦ୍ୱାରା PMOST, SOPT ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ।

ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସହାବସ୍ଥାନ(ସିମ୍ବିଓଟିକ୍) ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । SMC ଗଠନ ଜରିଆରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗୋଷ୍ଠୀର ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ SSA ଏବଂ RTE ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ଯୋଜନା ଏସ୍ଏମ୍ସି ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଏ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିକାଶ ସହିତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ବୃତ୍ତିଗତ ବିକାଶ ପାଇଁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଗୋଷ୍ଠୀ ସହ ଉତ୍ତମ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ ପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।

୬.୯ ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ଉତ୍ତର

ଟିପ୍ପଣୀ

ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ -୧

୧- ମିଥ୍ୟା

୨- ସତ୍ୟ

୩- ମିଥ୍ୟା

ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ -୨

୧-ହଁ

୨-ନା

୩-ହଁ

୪-ହଁ

୫-ନା

ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ -୩

ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ବିବିଧ ଭୂମିକା ରହିଛି । ଶିକ୍ଷକମାନେ ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷ ପରିଚାଳକ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ନେତା, ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅଧିକର୍ତ୍ତା, ପରାମର୍ଶଦାତା ଏବଂ ଜ୍ଞାନର ସୃଜନକର୍ତ୍ତା ଅଟନ୍ତି । ତୁମ ଉତ୍ତର ଏହିସବୁଗୁଡ଼ିକ ଅଥବା ଏହିଏକକରେ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ଅନ୍ୟ ଭୂମିକାମାନ ହୋଇପାରେ ।

ନିଜ ଅଗ୍ରଗତି ଆକଳନ -୪

୧-(କ)ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା/ବୁନିୟାଦୀ ଶିକ୍ଷା

(ଖ)ଡିପିଇପି

(ଗ)କାସ୍‌କେଡ୍ ମଡ଼େଲ୍

୨-ଜ୍ଞାନର ଅଧୁନାତନ ପାଇଁ, ଅଣତାଲିମପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରିବା, ନୂତନ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଶୈକ୍ଷିକ ସହାୟତାରେ ସହଯୋଗ, ଗୋଟିଏ ଦୀପ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦୀପକୁ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ କରିବା ପରି ଶିକ୍ଷଣ ଭାବନାକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ ରଖିବା ପାଇଁ ତୁମ ଉତ୍ତରରେ ଏହିସବୁ ବିନ୍ଦୁଗୁଡ଼ିକ ସାମିଲ ହେବା ଉଚିତ ।

୬.୧୦ ଅତିରିକ୍ତ ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ପୁସ୍ତକ ସୂଚୀ

1. Rao Vasanta Srinivas 2009, Lack of Community participation in the Sarva Shiksha Abhiyan: A Case Study. Economic & Political Weekly, Vol XLIV No. Retrieved from http://uohyd.academia.edu/SVasanta/Papers/252054/Lack_of_Community_Participation_in_Sarva_Shiksha_Abhiyan_A_Case_Study
2. Sarva Shiksha Abhiyan, Framework of Implementation (Revised 09-06-2011). Retrieved (30.09.11) from http://ssa.nic.in/page_portletlinks?foldername=ssa-framework
3. Sarva Shiksha Abhiyan, Framework of Implementation (16-12-2010). Retrieved (30.09.11) from http://www.cips.org.in/public-sector-systemsgovernment- innovations/documents/articles/draft_ssa_framework.pdf
4. National Curriculum Framework for Teacher Education (2009). Retrieved (30.09.11) http://www.ncte-india.org/publicnotice/NCFTE_2010.pdf

5. DEP-SSA, IGNOU (2007): Community Mobilization: An Aspect of Quality Improvement under SSA.

7. Saraf,S.N.(1998), Teacher Preparation, NCTE, New Delhi.

8. Arora,G.L. (2002),Teacher and their Teaching-Need for New Perspectives. Ravi Books. New Delhi

୬.୧୧ ପାଠାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

୧-ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଭୂମିକା ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କର ।

୨-ଗୋଷ୍ଠୀ ବିକାଶରେ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ନିରୂପଣ କର ।

---------୦୦୦----------